

Антон Павлович Чехов

Дечурлига

Татко, мама и леля Надя не са в къщи. Отидоха на кръщение у оня, стария офицер, който язди дребничко сиво конче. Докато ги чакат да се върнат, Гриша, Аня, Альоша, Соня и синът на готвачката, Андрей, седят в трапезарията около масата и играят на лото. Всъщност време им е да спят; но къде можеш да заспиш, без да разбереш от мама какво е било детенцето на кръщенето и какво са поднасяли за вечеря? Масата, осветена от висяща лампа, е изпъстрена с цифри, орехови черупки, хартийки и стъкълца. Пред всеки играч има по две карти и по купчинка стъкълца за покриване на цифрите. Посред масата белее чинийка с пет монети по една копейка. До чинийката – недоядена ябълка, ножици и чиния, в която е заповядано да слагат ореховите черупки. Децата играят на пари. Залогът е една копейка. Условието: ако някой шмекерува, изгонва се незабавно вън! В трапезарията освен играчите няма никого. Бавачката Агафя Ивановна седи долу в кухнята и учи там готвачката да крои, а по-големият брат, Вася, ученик в V клас, лежи в гостната на дивана и скучае.

Играят с увлечение. Най-голямо увлечение се чете по лицето на Гриша. Той е малко, деветгодишно момче с остригана до голо глава, с пълни бузи и с тлъсти като на негър устни. Той учи вече в подготвителния клас и затова се смята голям и най-умен. Играе само за пари. Ако нямаше копейки в чинийката, отдавна вече да спи. Кафявите му очички бягат неспокойно и ревниво по картите на партньорите му. Страхът, че може да не спечели, завистта и финансовите съображения, които изпълняват остриганата му глава, не му дават да седи спокойно и да се съсредоточи. Той се върти като на тръни. Щом спечели, алчно грабва парите и веднага ги скрива в джоба си. Сестра му Аня, седем-осемгодишно момиченце, с остра брадичка и умни, блестящи очи, също се страхува да не би някой да спечели. Тя се зачервява, побледнява и будно следи играчите. Нея не я интересуват копейките. За нея щастието в играта е въпрос на самолюбие. Другата сестра, Соня, шестгодишна, с къдрава главица и цвят на лицето, какъвто имат само много здравите деца, скъпите кукли и картинките върху бонбоньерите, играе на лото заради самата игра. По лицето ѝ е разляно умиление. Който и да спечели, тя все се смее и пляска с ръце. Альоша, пълничък, топчест шишко, пъхти, сумти и кокори очи в картите. У него няма нито користолюбие, нито самолюбие. Не го пъдят от масата, не го пращат да спи – и на това благодарим. На вид е флегматичен, но всъщност е голям дявол. Той не е седнал толкова зарад лотото, колкото зарад недоразуменията, които са неизбежни при играта. Ужасно му е приятно, ако някой удари или наругае някого. Той отдавна вече трябва да отърчи до едно място, но не се отделя нито за минута от

масата, понеже се страхува, че докато го няма, ще му откраднат стъкълцата и копейките. Тъй като знае само единиците и числата, които свършват на нула, Аня покрива вместо него цифрите му. Петият играч, синът на готвачката, Андрей, мургаво, болнаво момче с басмена риза и с медно кръстче на гърдите, стои неподвижно и мечтателно гледа цифрите. Към печалбите и към чуждите успехи се отнася безучастно, понеже цял се е вдал в аритметиката на играта, в нейната проста философия: колко различни цифри има на тоя свят и как така не се обърват!

Всички поред извикват числа с изключение на Соня и Альоша. Понеже числата са еднообразни, практиката е създала много термини и смешни прозвища. Така например играчите наричат седмицата „ръжен“, единадесет – „пръчици“, седемдесет и седем – „Семьон Семьонич“, деветдесет – „дядо“ и така нататък. Играта върви живо.

– Тридесет и две! – вика Гриша, като изважда жълтите цилиндърчета от бащината си шапка. – Седемнайсет! „Ръжен“! Двайсет и осем – сено косим!

Аня вижда, че Андрей не покри двадесет и осем. Друг път би му казала, но сега, когато в чинийката заедно с копейката е сложено и нейното самолюбие, тя тържествува.

– Двайсет и три! – продължава Гриша. – „Семьон Семьонич“! Девет!

– Хлебарка, хлебарка! – изкрещява Соня, като сочи хлебарката, която прекосява масата. – Ай!

– Не я убивай – казва басово Альоша, – може да си има деца...

Соня изпраща с поглед хлебарката и мисли за децата ѝ: какви ли са такива едни малки хлебарчета!

– Четирсет и три! Едно! – продължава Гриша и страда от мисълта, че Аня има вече две четворки. – Шест!

– Печеля! Аз печеля! – вика Соня, върти игриво очи и се киска.

Лицата на партньорите ѝ се удължават.

– Да проверим! – казва Гриша и гледа с омраза Соня.

Като голям и най-умен, Гриша си е присвоил решаващ глас. Каквото иска той, това правят. Дълго и грижливо проверяват Соня и за най-голямо съжаление на партньорите ѝ излиза, че не е измамила. Започва друга игра.

– А пък аз вчера какво видях! – казва Аня като че на себе си. – Филип Филипич си обърна някак клепащите и очите му станаха червени, страшни, като на дявол.

– И аз видях – казва Гриша. – Осем! А ние имаме един ученик,

може да си мърда ушите. Двайсет и седем!

Андрей вдига очи към Гриша, мисли и казва:

– И аз мога да си мърдам ушите...

– Я ги мръдни де!

Андрей си мърда устните, очите, пръстите и му се струва, че и ушите му почват да се мърдат. Общ смях.

– Лош човек е тоя Филип Филипич – въздиша Соня. – Вчера влиза при нас в детската стая, пък аз бях само по риза... И ми стана така неприлично!

– Печеля! – вика изведнъж Гриша и грабва парите от чинийката. – Печеля! Проверявайте, ако искате! Синът на готвачката вдига очи и побледнява.

– Значи, аз не мога вече да играя – шепне той.

– Защо?

– Защото... защото нямам вече пари.

– Без пари не може! – казва Гриша.

Андрей за всеки случай още веднъж пребърква джобовите си. Не намира там друго освен трохи и изгризано моливче, криви уста и започва страдалчески да примигва. Ей сега ще заплаче...

– Аз ще заложа за тебе! – казва Соня, която не може да понася мъченическия му поглед. – Само че после да ми ги върнеш!

Парите се внасят и играта продължава.

– Като че някъде бият камбани – казва Аня и отваря широко очи.

Всички престават да играят и отворили уста, гледат в тъмния прозорец. Зад тъмното се мярка отражението на лампата.

– Счуло ти се е.

– Нощем само на гробищата бият камбаните... – казва Андрей.

– А защо ги бият там?

– За да не се вмъкват разбойници в църквата. Те се страхуват от камбаните.

– Че за какво им е на разбойниците да се вмъкват в църквата?

– Знае се за какво: да изпотрепят пазачите!

Минава минута в мълчание. Всички се споглеждат, потреперват и продължават играта. Тоя път печели Андрей.

– Той направи някаква шмекерия! – басово казва току-така Альоша.

– Лъжеш! Не съм шмекерувал!

Андрей бледнее, криви уста и – туп Альоша по главата! Альоша злобно пули очи, скача, застава на едно коляно на масата и на свой ред – шляп Андрей по бузата! Те си удрят още по една плесница и реват.

Соня, която не понася такива ужаси, също започва да плаче и трапезарията се оглася от разногласен рев. Но не мислете, че с това играта свършва. Не минават и пет минути и децата пак се смеят и мирно се разговарят. Лицата са мокри от сълзи, но това не им пречи да се усмихват. Альоша е дори щастлив: недоразумение имаше!

В трапезарията влиза Вася, ученик в V клас. Изглежда сънлив и разочарован.

„Това е възмутително! – мисли той, като гледа как Гриша опипва джоба си, в който дрънкат копейки... – Как може да се дават пари на деца? И как може да им се позволява да играят на комар? Хубава педагогия, няма какво да се каже! Възмутително!“

Но децата играят с такава наслада, че и у него се явява желание да се присъедини към тях и да си опита щастието.

– Чакайте, и аз ще седна да играя.

– Сложи една копейка!

– Ей сега – казва той и рови в джобовете си... – Нямам копейка, имам рубли. Залагам рубли.

– Не, не, не... копейка сложи!

– Глупаци. Та нали рублият във всеки случай е по-скъпа от копейката – обяснява гимназистът. – Който спечели, ще ми върне остатък.

– Не, моля ти се! Махни се!

Ученикът от V клас вдига рамене и отива в кухнята да вземе дребни пари от прислугата. Но в кухнята няма нито копейка.

– В такъв случай замени ми – казва той на Гриша, като се връща от кухнята. – Ще ти платя за размяната. Не искаш ли? Добре тогава, продай ми за една рубла десет копейки.

Гриша подозрително изглежда Вася: не е ли някаква измама, някакво мошеничество.

– Не искам – казва той, като си държи джоба. Вася започва да се ядосва, кара се, нарича играчите дръвници и гумени глави.

– Вася, аз ще заложа за тебе! – казва Соня. – Сядай! Гимназистът сяда и слага пред себе си две карти. Аня започва да чете числата.

– Копейката си изтървах! – заявява внезапно Гриша с развълнуван глас. – Почакайте!

Снемат лампата и се пъхат под масата да търсят копейката. Хващат с ръце плонки и орехови черупки, чукат си главите едни о други, но не намират копейката. Започват да я търсят отново и търсят дотогава, докато Вася не взема от ръцете на Гриша лампата и не я поставя на мястото ѝ. Гриша продължава да търси в тъмното.

Но ето най-после копейката е намерена. Играчите сядат около масата и искат да продължат играта.

– Соня спи! – заявява Альоша.

Сложила къдравата си глава на ръцете, Соня спи сладко, безгрижно и дълбоко, сякаш е заспала преди един час. Тя заспа ненадейно, докато другите търсеха копейката.

– Иди си легни на маминото легло! – казва Аня, като я извежда от трапезарията. – Върви!

Водят я всички заедно и след няколко минути маминото легло представлява любопитно зрелище. Спи Соня. До нея похърква Альоша. Сложили глави на краката им, спят Гриша и Аня. Сврял се е до тях и синът на готвачката, Андрей. Наоколо им се търкалят копейките, изгубили силата си до нова игра. Лека нощ!

1886

КРАЙ

© Рачо Стоянов, превод от руски

Антон Павлович Чехов
, 1886

Източник: <http://bezmonitor.com>

Сканиране: Тони

Антон П. Чехов, Разкази 1880–1886, Народна култура 1969

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2004>]